

Ne morem tajiti, da se ruska armada umika iz Poljske, toda ni še naj ne misli, da je vojna končana na Poljskem. Sovjetska vlada me bo nikdar sklenila mir s sedanjjo vlado v Varšavi razen pod pogoji, ki bodo jamčili popolno varnost ruske zapadne meje. Poljski je nemogoče uspešno invadirati Rusije, kot ji tudi prvič ni bilo in mi imamo dovolj časa za reformi-

Berlin, 25. avg. — Izvrševalni

Berlin, 25. avg. — Izvrševalni odbor železničarske organizacije v Gdanaskem je odglasoval, da bo zadržal v pristanišču vse vojne potreščnine, katere so namenjene za poljsko armado. Dovolil je pa prevažati zdravila in živila za civilno prebivalstvo. Izvrševalni odbor je izvolil posebne komiteje, ki bodo nadzorovali in pazili, da se te odločbe izpolnjujejo. Ta odlok je veljaven tudi za postaje v Zoppotu, Hohenstainu in Neufahrwasserju.

London, 25. avg. — V ponedeljek je prišla v Gdanako nekdanja francoska kraljica s municijo in drugimi vojnimi potrebščinami za poljsko armado. Ko so pričeli razkladati municijo, je Reginald Tower, ki upravlja mesto v imenu lige narodov, prepovedal nadaljnje razkladanje, ker on noče biti odgovoren za posledice, ki lahko nastanejo iz tega. Razkladanje je bilo suspendirano.

Francija in Anglija raspravljata o okupaciji mesta po zavezniški armadi in da s silo odpreta pristanišče za Poljsko. Odločili se pa še niste za noben korak.

Pariz, 25. avg. — Ministrski predsednik Millerand, predsednik vrhovnega sveta je brzojavil Reginaldu T. Toverju, zavzemilskemu komisarju v Gdanskem, da naj zagotovi Poljski pristoje uporabe pristanišča, da uvaža vojni material skozi to pristanišče, kakor je določeno v mirovni pogodbi, in da naj odredi razkladanje kakor tudi prevažanje municije.

Britski diplomatski zastopnik je obvestil Milleranda, da je Lloyd George priznal, da ima Poljska popolno pravico uvažati skozi Gdansko vse svoje potreščine.

London, 25. avg. — Brzobjavka iz Berlina poroča, da je nemški list Allgemeine Deutsche Zeitung dobil poročilo, da je severna ruska armada pričela ofenzivo in da so bili Poljaki prisiljeni umakniti se v takozvanem "koridorju" med Mlavo in Chorzelo, dočim se je razvila blizu Neidenburga huda bitka, ki se ugodno razvija za Ruso in Poljaki so se pričeli že umakati.

Varšava, 25. avg. — Armada generala Budenya, ki nepretrgoma napreduje je pričela ogrožati oljne vrelce v Galiciji.

rati armado in napraviti drugo še
vspešnejšo ofenzivo.

Kamanev se je izrazil tudi, da
kakor hitro bo nameravala Angli-
ja pomagati Poljski a svoje bojne
mornarice in munitije, da bo sov-
jetska vlada odgovorila na to a
tem, da bodo njene armade vdrle
v Indijo skozi Perzijo in Afgha-
nistano, kjer imajo odprte pot.

Konečno se je izrazil Kamenov, da revoluciji vedno sledijo vojne in da bo prihodnja vojna popolnoma pometla vsa kraljestva in cesarstva in da bo vlada prešla v ljudske roke.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vso, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Circulation 31

Datum v objavi: n. pr. (September 1-20) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posvetite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

RESNICA PRIDE KONČNO VNDARLE NA DAN.

Zalostni sadovi podjetniške agitacije, podpirane od "Ameriške trgovske zbornice", za zrušenje delavskih strokovnih organizacij se vidijo zdaj v Denverju, Colo.

Zastavkali so cestnoželezniški uslužbenci, ker kompanija ni hotela pristati na glavno zahtevo strokovno organiziranega delavstva: priznanje delavske strokovne organizacije.

V stavki je prišlo do nemirov in velebizniško časopisje je kot na povelje zagnalo krik, da stakajoči delavci pobližajo stavkokaže in napadajo delavstvu sovražne liste. Od mesta do mesta je brzjav širil te vesti, ki jih je razpošiljala okoli tiskovna agencija v službi velikega biznisa.

Kdo je pa v resnici povzročil nemire?

Ustreljeni in ranjeni ljudje niso bili stavkokaži ali celo oboroženi kompanijski hlapci, ampak bili so delavci, ali pa popolnoma nedolžni ljudje, ki so stali na cestnih hodnikih in niso imeli najmanjšega stika s stavko. Ta fakt govori tako jasno, kdo je streljal in kdo je nalašč provociral stavkujoče cestnoželezniške uslužbence, da se lahko s prstom pokaže na prave krivce.

Kdor trezno preudari te dogodke, pride do zaključka, da se je trgovska zbornica odločila, da napravi prvi poizkus za zrušenje delavskih strokovnih organizacij z organizacijo cestnoželezniških uslužbencev. Kadar pa privatni interesi delajo zaključke, da morajo zmagati za vsako ceno, se odločijo tudi za terorizem. O tem imamo na tisoče zgledov iz zgodovine ameriškega delavskega gibanja.

Iz teh dohodkov se morajo delavci naučiti, da morajo biti politično organizirani, če hočejo ohraniti svoje strokovne organizacije in preprečiti teroristične orgije privatnih podjetnikov. Kompaniji, oziroma ravnateljem kompanije, se ne bo skrivil las na glavi, ker so najeli hlapce v človeških nižinah s pomočjo oglasov v velebizniškem časopisju in privatnih delavskih agencij, ki so streljali na neoborožene delavce. Če bi bili delavci politično organizirani in farmarji seveda tudi, katere posebno v tej državi pritisakajo ob steno velike kompanije, ki se pečajo z živinorejo, bi ne prišlo nikdar do teh terorističnih činov, ker bi privatni podjetniki vedeli, da bodo kaznovani, če se poslužijo terorizma napram stavkujočim delavcem. Delavci in farmarji bi lahko izvolili guvernerjem in v javne urade može, o katerih so prepričani, da ne favorizirajo privatnih interesov.

Privatni interesi so seveda bolj pametni kot delavci in farmarji. Organizirani so politično, ker se zavedajo, da si tisti lahko pribori politično moč, ki je organiziran politično.

Boj, ki ga vodijo privatni interesi ni samo gospodarski, ampak je tudi političen. Privatni interesi se zavedajo, če uničijo strokovne organizacije, da niso delavcev zasužnjili le gospodarsko, ampak so stili še tisto drobtino političnega vpliva, ki so ga delavci izvajali s svojimi strokovnimi organizacijami. In če se delavcem odvzame še tisti mali vpliv, ne bodo zasužnjeni le gospodarsko, ampak tudi politično.

To dejstvo pa mora privedi delavstvo do spoznanja, če hoče biti močno, mora biti popolnoma organizirano: gospodarsko, strokovno in politično.

Prvo in zadnjo organizacijo je ameriške delavstvo doslej precej zanemarjalo, toda upajmo, da se v tem oziru izvrše kmalu spremembe v korist delavstva samega.

Boji na ulicah ne bodo delavcem prinesli nobenih lavorik, še manj pa zmago. Delavci in farmarji morajo boje za svoje interese prenesti v postavodajne zbornice, v katerih se delajo postave, če hočejo, da bodo sprejete postave, ki jih branijo pred grabežljivimi privatnimi interesi. Volilni listek je pa tisto orožje, ki pomaga delavcem in farmarjem, da dobe večino v postavodajnih zbornicah. Severna Dakota, kjer so delavci in farmarji osvojili državno legislaturo, ne pozna takega terorizma privatnih podjetnikov, kot se ga doživljajo cestnoželezniški uslužbenci v Denverju. In to resnico naj si delavci zapomnijo, pa tudi farmarjem v državi Colorado in v drugih državah naj ne izgine iz spomina.

Zadružništvo v Sloveniji.

(Iz gl. urada J. B. Z. po poročilih našega zastopnika v Jugoslaviji, P. Zalaznika.)

Vsakogar, ki dospe iz Amerike v Jugoslavijo, mora presenetiti trdna volja in veselje Slovencev, ki se je z vso energijo vrgel na delo, da popravi kar je uničila svetovna vojna. Brez dvoma se bližajo velikim izpremembam v človeškem življenju. Ne samo, da je padla trila Avstrija in z njo politični in nacionalni stebri, ampak tudi na gospodarskem polju se bodo začrtala popolnoma nova pota.

Do sedaj smo malo poznali slovensko, še manj pa jugoslovansko gospodarstvo, sedaj pa stojimo pred časom, ko si ga bomo morali graditi, oziroma si ga že gradimo. Od dobrih voditeljev in rok delavev je v največji meri odvisno, kakšna bo naša gospodarska stavba.

Samoodločba, zvezda voditelja slovenskega naroda, katerega je privedla do tega, da je odložil svoje bojno kopje — je poštepana v prah in sleherni Slovence oz. Jugoslovane smatra to le še kot prevaro, a to je v nacionalnih in obmejnih vprašanjih — v gospodarskem oziru pa se je trdno poprijel samoodločbe, ker edino v gospodarski samoodločbi bo našel rešitev in lek smrtim ranam, ki mu jih je prizadel vojna.

Po preobratu je nastalo nezno pomanjkanje vsega. To pomanjkanje je rodilo verižništvo in z verižništvom so rastle cene. Ker je primanjkovalo stroge kontrole je bilo mogoče verižnikom uhajati preko meje in nakupovati vsakovrstnih potrebščin, ki so se potem v Jugoslaviji prodajale za cene, katere so diktirali verižniki sami. Prav tako se je godilo s produkti Jugoslavije, ki so takoj, ko so zapustili tvornice, romali čez mejo in bili prodani po visokih inozemskih valutah. V Jugoslaviji, na primer, ni bilo mogoče dobiti jugoslovanskega tobaka — to je cigarete in cigar — dočim so se iste prodajale v vsakovrstnih količinah v Italiji. To ni trajalo dolgo — o blasti so stopile takim razmeram na grste in danes je verižništvo v Jugoslaviji skoraj stvar preteklosti. A ostale so slabe, zelo slabe posledice — to je nezmpna draginja. Nič slabega se ne godi tistim, ki so povzročili draginjo, kajti njih žepi so polni. Sama Ljubljana, na primer, šteje kakih 100 verižniških milijonarjev, ki se zabavajo in šopirijo na račun priverženega denarja.

Delavci bi ostal brez pomoči, da ni imel svojih dobro organiziranih zadrug, da ni imel svojih dobrih organizacij, potom katerih se mu je posrečilo vsaj deloma zvišati svoj borilni zaslužek.

Pod kontrolo delavev, to je socialno demokratske stranke so danes v Sloveniji sledeče vodilne gospodarske organizacije: NAKUPOVALNA ZADRUGA za konzumne in produktivne zadruge in zavode R. Z. z. o. Z., ZVEZA ZA GOSPODARSKIH ZADRUG ZA SLOVENIJO v Ljubljani, KONZUMNO DRUŠTVO ZA SLOVENIJO, v. z. z. o. z. in SPLOŠNO KREDITNO DRUŠTVO v Ljubljani.

Koliko premorajo te in v koliko kontrolirajo trg za delavev nam pove sledeča statistika:

NAKUPOVALNA ZADRUGA ZA KONZUMNE IN PRODUKTIVNE ZADRUGE IN ZAVODE, R. Z. z. o. z. v Ljubljani je zadruga veletrgovina, ki v velikem nakupuje življenjske in oblačilne potrebščine in jih prodaja svojim članom na debelo in drobno. Zadruga prodaja tudi pridelke in izdelke svojih članov. Člani te Nakupovalne Zadruga so konzumne in produktivne zadruge, industrijska in veleindustrijska podjetja in državni obrati. Ti člani, po številu svojih članov, obsegajo 200.000 članov. Svoj delokrog rasteza Zadruga na vso Slovenijo.

Zadruga je imela v prvem polletju 1920 nad eno milijardo prometa; blaga se je prodala za več kot sto milijonov kron, predvsem močnatih izdelkov, kolonialnega blaga, mesnatih izdelkov, itd. Zadruga ima dobro urejen glavni urad, kjer se z vso točnostjo posluje in ustreza željam in naročbam množestvinih članov. Uradniki zadruga kupujejo blago v inozemstvu, spremljajo vla-

ke takega blaga do Ljubljane, da se dostavi točno in sigurno, kajti tatvine na vlakih so še vkljub strogim naredbam in kaznim na dnevnem redu, posebno na vlakih, ki prihajajo preko Italije.

ZVEZA GOSPODARSKIH ZADRUG ZA SLOVENIJO v Ljubljani ima namen, da združi vse gospodarske zadruge v skupno organizacijo, da zastopa njih interese, razširja zadrugo gospodarstvo z agitacijo in nasveti po obsegu in vsebini, pospešuje razvoj zadrugne zakonodaje ter nadzoruje upravno vlaganje zadrug v smislu zakonov. Sedež ima zadruga v Ljubljani, posluje pa seveda za celo Slovenijo. V prospeh članstva ima zadruga svojo lastno zadrugo knjižnico, izdaja svoje publikacije ter v veliki meri po potrebi prireja tečajne in svrhu poglavitne zadrugne izobrazbe in solanja zadrugnih funkcionarjev. Potrebnih sredstev dobiva zveza potom rednih prispevkov od svojih članov. K zvezi gospodarskih zadrug lahko pristopijo vse konzumne, produktivne, kreditne in druge zadruge, kakor tudi družbe z omejeno zavezo, ako jih sprejme načelstvo. Predvsem seveda se zahteva, da imajo zadruga in društva, ki žele pristopiti k zvezi zdrav finančni temelj, da imajo dovolj članstva, tako da je njih obstoj zagotovljen in da se strogo podvržejo pravilom in revizijam zaveze.

Po prevratu se je posebno začelo razvijati in čudovito večati KONZUMNO DRUŠTVO ZA SLOVENIJO, v. z. z. o. z. Delavec je namreč spoznal, da ni dovolj samo, da je organiziran v politični stranki, ampak da je neobhodno potrebno, da se združi in organizira tudi na gospodarskem polju, ako hoče, da kdaj doseže svoje cilje. Spodnja statistika je najboljše pričje, kako rapidno se je dvigalo število članstva po prevratu. Dasi je društvo ustanovljeno že od leta 1908, je število članstva letoma 1920 in 1921, 17.992 članov, torej 10 tisoč članov v enem samem letu. Društvo ima sledeče trgovine:

1. v Šiški, 2. na Glinah, 3. v Ljubljani, Vodmat, 4. v Ljubljani, Sodna ulica, 5. v Ljubljani, Krakovski nasip, 6. v Trzinu na Gorenjskem, 7. na Savi (občina Jesenice), 8. na Jesenicah, 9. Koroška Bela-Javornik, 10. Rožna Dolina, Vič, 11. Borovnica, 12. Radovljica, 13. Kranjska Gora, 14. Mojštrana, 15. Celje, 16. Sostanj, 17. Guštanj, 18. Prevalje, 19. Mežica, 20. Črna I., 21. Črna II., 22. Maribor, 23. Litija, 24. St. Lorenz na Pohorju, 25. Kamnik, 26. Pragersko, 27. Križ pri Trzinu, 28. Sv. Ana pri Trzinu, 29. Gorje pri Bledu, 30. Pals nad Mariborom, 31. Ruše nad Mariborom, 32. Rogatec Slatina, 33. Zidanmost — Rače, 34. Stenje pri Celju, 35. Pliberk — Skrbna Vas, 36. Poljane.

Poleg teh prodajalen poseduje Konzumno društvo za Slovenijo še sledeče poseti:

Dve hiši v Ljubljani; Hiša v Trzinu; Hiša na Jesenicah; Hiša v Storu in Delavski dom v Mariboru. Vloge v hranilnem oddelku:

1. julija 1919. K 291.967,12
1. julija 1920. K 1.329.605,08

Valutbecev v letu 1919 115
Valutbecev v letu 1920 179

Prodajalen v letu 1919 19
Prodajalen v letu 1920 36

In dve gostilni.

V letu 1918-19 se je prodalo blaga za K 6422.374 in v letu 1919-20 pa za K 282.403,00.

Poleg teh glavnih treh zadrug so v Sloveniji še sledeče:

1. Mizarica Zadruga v Ljubljani,
2. Produktivna Zadruga Korošev,
3. Splošna Nakupovalna Zadruga v Kočevju,
4. nakupovalna Zadruga Ribnica,
5. Konzumno Društvo Borovlje,
6. Gostilniška in Zastavna Zadruga,
7. Delavski Dom na Jesenicah,
8. Spl. Konzumno Društvo v Zagorju,
9. Spl. Konzumno Društvo v Trbovljah,
10. Gostilniška in Stavbna Zadruga Delavski Dom v Trbovljah,
11. Konzumno Društvo Rudarjev v Hrastniku,
12. Zadruga "Ljudski Dom", Maribor.

14. Prod. Zadruga Korošev, Maribor.

15. Prod. Zadruga čevljarjev, Maribor.

16. Hranilno in Posojilno društvo, Maribor.

17. Zadruga za Nakup in Prodajo "Sloga" za kmečke kraje v Ljubljani.

18. Zadruga "Socialna Matica", Ljubljana.

19. Splošno Kreditno Društvo v Ljubljani.

Zadruga, to je: Splošno Kreditno Društvo v Ljubljani, je delovna centrala vseh omenjenih zadrug in posluje preko Slovenske Eskomptne banke v Ljubljani.

Vse omenjene zadruge so podrejene Nakupovalni Zadrugi kot blagovni centrali in Zvezi Gospodarskih Zadrug kot revizijski centrali.

KONZUMNO DRUŠTVO ZA SLOVENIJO ima v vseh svojih prodajalnah tudi hranilne oddelke, kjer je mogoče članom konzuma hraniti denar kakor v hranilnici in kjer ga lahko dvigne vsak trenutek sileno ameriškemu čekovnemu računu, tako da lahko konzum svojim članom vse, kar oni potrebujejo.

To je vse delavčeva samoodločba na gospodarskem polju. Politično sicer razsajajo danes v Jugoslaviji in po Sloveniji klerikali in se šopirijo in obstruira vsem nasprotnim strankam — toda na smrti obojenim moramo pustiti nekaj veselja ob zadnji uri. Delavec pa se pripravljaj in organiziraj, da bo ob času ko prevzame vaje v svoje lastne roke moč na mestu, da bo vsak njegov korak — korak v boljše bodočnost, da bo imel na svoji strani dovolj sposobnih javnih funkcionarjev, ki bodo pokazali svetlo, da so sposobni voditi čez drin in strn, brez umikanja, kadar prevzamejo vodstvo jugoslovanskega naroda v svoje roke. To seveda je mogoče le pri skupini ljudi, ki so politično in ekonomsko enota. Jugoslovanski, specialno pa še slovenski delavci vrši v tem oziru svojo dolžnost, zavedajoč se, kaj je dolžan bodočnosti in svojemu stanu.

To je bistvo obširnega poročila, katerega je poslal naš zastopnik v domovni, br. Zalaznik. Vsebinsko je informativna in inštruktivna in jasno kaže potrebo organizacije delavcev ne samo na političnem, ampak tudi ekonomskem polju. Zadrugništvo se je začelo lepo razvijati tudi v Ameriki in naša dolžnost je, da o tem večkrat spregovorimo in se poprimemo dela.

REORGANIZACIJA NASELJE-NIŠKEGA URADA.

New York, N. Y. — Naseljeniški komisar Frederick A. Wallis je že prišel z reorganizacijo naseljeniškega urada na Ellis Islandu. Iz Washingtona je prejel dovoljenje, da sme pomnožiti število nastavljenecv.

Komisar Wallis uvede tudi popolnoma drugačno ravnanje z naseljeniki, ki kot je bilo do zdaj v navadi. Odpravljen bo ves prejšnji sistem, o katerem so mnogi dejali, da je tak, kot bi imeli opraviti s kaznivimi mestom naseljeniki. Železno omrežje bo odpravljen tam, kjer sprejemajo naseljenike.

Zastopniki parobrodniških družb so izjavili napram komisarju Wallisu, da bodo prepeljali v prihodnjih petih letih le toliko izseljenikov, za koliko je prostora na potniških parnikih. Neki zastopnik parobrodne družbe je izjavil, da se je prijavilo veliko izseljenikov iz Nemčije. Povprečno pričakujejo, da pride do pet in dvajset tisoč izseljenikov na teden v Združene države. "Židovska prenočevalna družba" je izvedla priprave, da bo lahko na teden sprejela do tisoč židovskih izseljenikov. Neko drugo poročilo pravi, da se je samo v Italiji prijavilo dva milijona oseb za potni list v Ameriko. Neki zastopnik parobrodniških družb je pripovedoval, da je naval izseljenikov na vozne listke v Ameriko tako velik, da ne morejo sprejeti vseh, ki se oglašajo, da kupijo vozni listek.

ZADRUŠNA DELAVNICA POTRDIŠKA NA NEMČIJE.

Tudi ona — Delavska centralna unija v tem mestu ima načrta, da ustanovi svojo delavnico, v kateri bodo izdelovali razne potrebščine za mizarje in delavce sploh. Gibanje je pričela mizarica organizacija.

DOPISI.

Rock Springs, Wyo. — Sedaj se bliži tukaj okrog, da je oni dopis, katerega sem zadnjič poslal v priobčitev v Prosveto in zagovarjal br. Tavčarja, večinoma delo brata Tavčarja. Radi tega izjavljam na tem mestu, da sem ga jaz sam spisal in sicer brez vednosti brata Tavčarja. Če pa kdo kaj več ve o tem, naj pa pride na dan z dokazi. Nihče naj ne misli, da sem jaz tudi potreboval pomagata in meni se ni treba bati moje lastne pisave. Boj verjetno je, da je bil dotični ne araml napad na br. Tavčarja delo nekoga, ki najbrže ni član SNPJ in ne naročnik Prosvete, a manj pa prijatelj br. Tavčarja.

Omenjeno je bilo v enem dopisu, da imam jaz v Chicago varuha ali "jeroba". Pri tem naj nihče ne misli, da imam jaz v Chicago kako premoženje ali pa celo zaklad.

Koliko je bilo doseženega z o. n. nesramnim napadom na br. Tavčarja, se je pa pokazalo pri volitvah gl. blagajnika pri našem društvu, ko je dobil br. Tavčar 36 glasov, eden 12 in drugi pa deset. Iz tega se lahko razvidi, koliko je vpoštevan br. Tavčar v tukajšnji naselbini in kak "hudodelec" da je, kot ga je hotel prikazati njegov nasprotnik v o. n. infamnem dopisu in kako je ta zagrizenec, ki je hotel br. Tavčarja utopiti v žlici vode, tukaj vpoštevan.

Svetujem še enkrat onemu dopisniku, da naj drugič, kadar bo kaj pisal, naj ne piše v imenu društva, ker člani se nikako ne strinjajo s tem, da bi kdo v njihovem imenu napadel in blatil njihovega društvenega brata v časopisih. — Val. Jugovic.

Yale, Kans. — Delavske razmere v Kansasu so zelo slabe, da slabše sploh ne morejo biti. Delamo samo po tri do štiri dni na teden. Izgovor imajo, da primanjkujejo železniški vozovi. V vojnem času pa niso primanjkovali in delati so nas silili še ob nedeljah in praznikih. Železniški vozovi tudi ne primanjkujejo ob sobotah, kateri dan smo premogari določili za praznik. Ampak na soboto jih pripravijo nalašč, kakor tudi na ponedeljek, samo da se iz nas trpinov norea delajo in premogovniški baroni nas kasnujejo po en dolar. Radi tega smo pobrali orodje iz rogov in sklenili, da se prej ne podamo na delo, dokler ne dobimo o. n. dolarjev nazaj.

Toda tega prepričanja pa niso bili vsi premogari in omahljivi so se pojavili še celo med našimi rojaki, ki so se povrnil na delo. Kakor hitro je prišla parna pištalka klicati na delo, pa magari če bi predsednik Lewis še tako trdno stal na strani premogovniških operatorjev.

Dolžnost me veže, da se ob tej priliki najiskrenejše zahvalim do brosrnim rojakom in znanec, ki so priskočili na pomoč v mojem žalostnem položaju, v katerega sem prišel. Kot reven premogar sem si pristradal s svojo družino toliko, da sem si postavil svoj dom. 15. avgusta ob 12. uri ponoči je pa požar uničil ves moj trud, hiša, katero sem si postavil z velikim trudom, je pogorela do tal, in sedaj sem primoran stanovati pod milim nebom.

Kako je nastal ogenj, mi je neznan. Bili smo vsi v postelji, ko je bila poletna kuhinja, ki stoji poleg hiše vsa v ognju in tudi že hiša na dotični strani. Predno so prišli ljudje na pomoč, je bila že hiša v plamenu in rešiti ni bilo mogoče nobene stvari več razun nekaj malih stvari, katere pa sploh ni vredno omenjati.

Najiskrenejše se zahvaljujem sledečim rojakom, ki so mi priskočili na pomoč v mojem bednem položaju in mi pomagali materialno in finančno: Joe Botelst in njegovi soprosi, Avst. Snyderju in soprog, Fr. Kluevsku, L. Vcharju, Joe Pa-pezu, Joe Demarju, J. Korošcu, Joe Grošču in soprog, John Kavalariju, Joe Leketu, R. Dolarju, Ant. Ruparju, M. Kolihu, L. Cvetkotu, Gospej Dolarjevi in L. Yunkotu.

V slučaju, da sem ime kakoga rojaka, ki mi je priskočil na pomoč, pozabil v tem seznamu, naj mi oprost, ker sem se sedaj ves zmedel od moje velike nesreče. — Najiskrenejša hvala še enkrat vsem. — Frank Mole in družina.

NE, PROFITARJEV NI BIL IN JIH NI.

JEMALI SO SANO OD DVE DO
TRI STO Odstotkov
PROFITA.

Ali bodo obviseli v nastavljeni
muri?

Chicago, Ill. — Uradniki justičnega departmanta so pričeli s preskavo, ki obeta odkriti pravi profitarski bakanal. Gre namreč za trgovce, ki so prodajali obleko na drobno in ki so obtoženi, da so jemali od dve do tri sto odstotkov profita.

Preden pridejo ti profitarji na zatonjo klopi, je treba zbrati vse obtežljive materialje. Zaradi tega so povabljene pred veleporoto zastopniki trgov, ki tržijo z obleko na debelo ali jo pa izdelujejo. Prirestu bodo morale na sodišče računsko knjige in drugi material, ki služi za obtožbo.

Prva tvrdka, ki je bila povabljena, da predloži svoje poslovne knjige, zabiške in druge listine, nanašajoče se na trgovino, je bila tvrdka Hart, Schaffner & Marx — ki je znana po vseh Ameriki. Povabilo so dobile tudi druge tvrdke kot na pr. Kuppenheimer, Ed. V. Price kompanija, Hirsch-Wickwire kompanija itd.

Znano je, da so obleko čez noč poskožili v ceni, ko je prišla demobilizacija ameriške armade. Profitarji so vedeli, da odpušteni vojaki potrebujejo civilno obleko, pa so navili cene, da je bilo strah in groza. Obleke, ki so stale še pred par tedni po šestnajst do osemnajst dolarjev so prodajali po štirideset do petdeset dolarjev. Izgovarjali so se, da morajo sami plačati obleko po visoki ceni.

Ti profitarji so napravili ogromne dobičke. Lahko se reče, da je skoraj vsa dvamesečna vojaška doklada, ki so prejeli dostavljeni vojaki, izginila v žepih profitarjev. Vsak odpuščen vojak je potreboval civilno obleko. Nekateri profitarji so vabili te vojske k sebi v prodajalnice na ta način, da so jim dajali majhen popust, ako so se izkazali z vojaškim odpustnim listom.

Če bodo profitarji prav spoznani krivim, da so z odušurimi cenami oskubili ljudstvo, ne bo ljudstvo več dobilo denarja iz teh odušurkih žepov. Vse zadolženje bo v tem, da bodo profitarji kaznovani z denarno globo, katero bodo prav lahko trpeli, ker imajo ogromne dobičke. Dogodi se pa tudi lahko, da kateri sodnik poklebe nekaj teh gentlemanov na oddih za omrežena okna.

ZARADI PAR PARADIZNIKOV...

Chicago, Ill. — Peter Sluis, ki lastuje južno od Chicaga tri akre sveta, je oddal strel iz lovske puške na tri otroke, ki so po njegovi trditvi trgali paradiznike na njegovem avtu. Nekaj zrn je zadelo 13-letno Patricio Parnausovo v lice, tako da bo za vse svoje živje dni nosila znamenje. Farmarja so aretirali, kajti jasno je, če bi zakrival nad otroci, da bi zbežali. Če je hotel že streljati, bi lahko kam drugam meril kot na otroke, menda je slovesno življenje malo več vredno kot par paradiznikov. Če je pa hotel imeti odškodnino za paradiznike, bi lahko prijel starejši otrok in stvar bi bila tako izravnan, kot govore postavje.

IZVOZ IN UVOZ ZLATA.

Washington, D. C. — Po poročilu zveznega rezervnega odbora je bilo v prvih deset dni iz Anglije uvoženega zlata za \$6.664.189. Francija je poslala za \$676.505 zlata. Vsega zlata je bilo uvoženega v Združene države za \$8.071.045. Izvoženega je bilo zlata za \$8.430.743.

HOT JE SPRAVILA OČETA ZA OČETA.

Kansas City, Mo. — Ko je hči 77-letnega J. E. Kentnerja odkrila forme za vliivanje srebrnih dolarjev na njegovem domu v Enid, Okla., je naznanila stvar pristojnim oblastim. Kentner je bil kaznovan zaradi ponarjanja že pred petimi leti. Obsojen je bil na sedem let v ječo. Pred nekaj meseci, ko je dostavil pet let v kazni, so ga izpustili iz ječe. Zdaj je seveda zopet pod ključem.

PROFITARJI SO PRETEPLI KONKURENTA.

Zdaj dela pokoro v bolnišnici, ker je prodajal krompir pod "ceno."

Chicago, Ill. — Če človek sam pripada k stanu, ki se proizvaja s prekupevanjem, tedaj se mu lahko pripeti nekaj zelo neprijetnega, če ne živi po profitarskih načelih. O tem se je prepričal tudi branjevec Morris Turf.

Moz je imel svojo branjarjo na Zapadni štirinajsti cesti. Da pridobi več odjemalcev, je znižal ceno krompirja. V njegovi sedmici so pa še drugi branjeveci, ki vedno stokajo, da prodajajo v izgubo, kljub temu pa že po nekaj letih kupijo veliko hišo in jo plačajo v gotovini. Tem branjevcem seveda ni bilo všeč, ko so izvedeli, da njih konkurent prodaja peko krompirja po pet in trideset centov, ko je vendar sami prodajajo po pet in štirideset centov in pri tem še stokajo pred konzumenti, če se pritožijo zaradi neznosne druginje, da prodajajo krompir z veliko izgubo.

In tako so se dogovorili trije njegovi bližnji branjeveci, Louis Gordon, Aleksander Levinski, in Nathan Jacobson, da je treba takim razmeram napraviti konec. Kronika sicer ne pove, če so k njemu poslali posebnega sluga, ki naj v njih imenu pove, da mora biti take konkurence konec, če ne, se gotovo zgodi nekaj strašnega, ker ne marajo, da konzumenti spoznajo, da jih odirajo. Ali fakt je ta, da so se vsi trije branjeveci napotili k svojem konkurentu Turfu in ga neumljeno pretepli. Ko so Turfa izredno dobro obdelali s pestmi, so razšli še svoj šol nad razleknimi okni in drugim blagom v branjerji, tako da zdaj ni poznati, ali je bil tam salun ali pa branjerja. Ko je sovražna armada branjevecov najhuje divjala, je prihitel na lice mesta policijski voz s potrebnim število mož postavje, toda in mira, da napravijo konec bitki in osvajanju sovražne branjevske trdnjave.

Turfa so odpeljali v okrajno bolnišnico, da mu tam zdravniki zacelijo njegove rane, sovražna armada obstoječo iz treh branjevecov pa na oddih na policijsko postajo, da se jim malo vnuri razpaljena kri, preden pridejo pred sodnika.

DELAVERSKI VOHUN PREJEL ZASLUŽENO KAZEN.

Union, W. Va. — Sam Grews, detektiv v Baldwin-Feltzove privatne detektivske agencije, po domače profesionalen pretepljač in kompanijski najemnik, je bil spoznan krivim umoru prve vrste in obsojen na petnajst let ležke ječe. Grews je pred tremi leti ubil Thomasa Baldwin, organiziranega rudarja v Raleighu, ker je mislil, da ima kot nastavljenec privatne detektivske agencije pravico ubijati organizirane delavce, ne da bi se mu bilo treba bati, da ga zaradi takega zločina zadene kazen.

Grews je seveda po umoru pobegnil, kajti tla so postala preveč vroča pod nogami, kajti umor je videlo preveč prič. Končno se tega podjetniškega hlapca, ki se je z begom hotel odtegniti roki pravice, odkrili organizirani rudarji v Oklahomi. Prijeli so ga in moral je proti svoji volji topet nastopiti pot v Zapadno Virginijo, kjer je prejel kazen, ki jo je zaslužil.

DELAVERSKO FARMARSKA ZADRUŽNA BANKA V SPOKANE, IDAHO.

Spokane, Idaho. — Upravniki zadrugnih prodajal v tej državi so obdržali sejo, katere so se udeležili tudi zastopniki farmarskih zadrug, na kateri je bilo sklenjeno, da se ustanovi centralna banka delavskih in farmarskih zadrug, katere začetna glavica ne sme biti manjša kot 750.000 dolarjev.

LESNI ALKOHOL UKRADEN.

Chicago, Ill. — Pri Kenari Synthetic Products kompaniji so ukradli deset kodov, v katerih se nahaja 10-odstotni lesni alkohol. Hubert Howard, državni prohibicionistični ravatelj, meni, da tatvina ne bo preje odkrita, dokler ne bo kateri bedak pil tiho-tapsko žganje in se zastrupil z lesnim alkoholom. V ukradenih 10 sodih je toliko lesnega alkohola, da se lahko z njim zastrupi prebivalstvo majhnega mesta.

Detektivi se trudijo, da iskalce tatov, preden bo lesni alkohol prodan, da tako preprečijo nesrečo, ki prav zanesljivo pride, če ne primejo tatov.

Inozemstvo.

Albanci porazili srbsko armado.

London, 25. avg. — Reuterjeva brzojavka iz Rima poroča, da je list Tempo prinesel sledeče poročilo, katerega je izdala albanska vlada: Albanci so porazili srbsko armado v okolici Dibra in srbske izgube znašajo 2000 mož. Srbska armada se je umaknila do erte, katero so prekorčili 16. julija. Glasom poročila iz Belgrade, je vlada v Tirani izdala povelje, da se mora armada ustaviti na demokracijski črti, ki je bila zaznamovana leta 1913.

Pojaki zasedli Šlezijo.

Berlin, 25. avg. — Poljske čete so udrele v gornjo Šlezijo in zasedle mesta Tarnovce, Katerowice, Pleš in Ribnik. Nemško uradno poročilo obdoljuje Francoze, da so, mesto da bi razorožili te čete in internirali, istim še dale protekcijo. Nadalje, da medzavezniška komisija ni aretirala poljskih kolovodij.

Pruski minister za potranje zadeve Severin in tajnik Lewald sta odpotovala v Breslavo, da konfirirata o tej zadevi s tamošnjimi vladnimi uradniki.

London, 25. avg. — Poljske čete, ki so hotele zasedi mestno hišo v Koenigshutte v gornji Šleziji so bile poražene od mestne policije, ki je bila oborožena s strojnimi puškami in ročnimi granatami, kakor poroča neka brzojavka iz Berlina tujaknjemu London Times. Poljski so izgubili pet mrtvih in ranjenih.

Lloyd George ni hotel sprejeti bivšega grškega kralja.

Lucerne, 25. avg. — Prejani grški kralj Konstantin je zamaškal prilike, da bi bil sprejet od angleškega ministrskega predsednika Lloyd Georgea. Lloyd George je direktno zavrnil vsako konferenco s Konstantinom in sicer radi zadnjega napada na Venizelosa, grškega ministrskega predsednika.

Norvegija odpre trgovino s Rusijo

Kristijanija, 25. avg. — Maksim Litvinov je dobil dovoljenja, da pride v Kristijanijo, da se prične pogajanja za otvoritev trgovine med Norveško in sovjetsko Rusijo.

Hotelski valušenci v Nemčiji boj- kotirajo francosko komisijo.

Breslava, Nemčija. — Strežniki, sobarice, snažilci čevljev in postrežniki v hotelu Monopol so soglasno sklenili, da ne bodo stregli francoski komisiji medzavezniške plebiscitne komisije, dokler ne bo nemško ljudstvo v gornji Šleziji dobilo zopet svoje pravice, katero je izgubilo. Pozvali so tudi valušence v drugih hotelih, da naj podvzamejo slično akcijo.

Slovenska Narodna Podporna Jednota.

Ustanovljena 6. aprila 1904.
Inšpur: 17. junija 1907 v Zvezni Illinois.
GLAVNI STAN: 2887-29 50. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor.

UPRAVNI ODSEK.
Predsednik: Vincent Calkins, predsednik: Arthur Street, Box 145, Caneburg, Pa., sekretar: gl. sekretar: Mark Turk, tajnik: lokalni sekretar: Paul Berger, sekretar: gl. sekretar: Frank S. Tordis, sekretar: gl. sekretar: Frank S. Tordis.

POMOČNI ODSEK.
John Underwood, predsednik, 408 Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenka, Box 275, Charleston, Ohio, Joe Radich, Box 425, Easton, Pa., Frank S. Tordis, 2200 Proctor Ave., Cleveland, Ohio.

ROLNIŠKI ODSEK.
OSREDNJE OKROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2887-29 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZHOODNO OKROŽJE: Rudolf Pleterski, Box 425, Bridgeville, Pa. Arden Radich, Box 75, West Haven, Pa. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Buler, Box 104, Green, Kan., in Maryland. Leo Kuber, Box 244, Chert, Ill., in Wisconsin.

Nadzorni odbor.

Matt Petrovič, predsednik, 15017 Waterloo Rd., Collingwood, Ohio, John Ambrosi, 412 Pierce St., Evidah, Ill.

Tiskovni odbor.

Vincent Calkins, John Underwood in Matt Petrovič.

Zdržištevni odbor.

PREDSEDNIK: Frank Aht, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Trilici, Box 181, Lawrence, Pa. John Gryn, 242 Eastwood, Detroit, Mich. Joe Shuk, 1181 E. 95. St., Cleveland, Ohio. Mary Ulevit, 1264 So. Roche Ave., Chicago, Ill. VRHOVNI ZDRŽIŠTEVNI: Dr. F. J. Kern, 6205 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": John Zverovnik.

POZORI! — Korrespondence s gl. uredniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši tablično. VSA FINCA, ki se nanašajo na posle gl. predstojnika in izvršnega predstojnika S. N. F. J., 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniška tablična S. N. F. J., 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POMILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvršnega odbora, se pošiljajo na naslov: Tablična S. N. F. J., 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S SLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Slogajništvo S. N. F. J., 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse prišleke glede potovanja v gl. izvršnem odboru od naj pošiljajo M. Petrovič, predsednik nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prišleki na gl. poročni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 408 Hay Street, Springfield, Ill. Vse prišleke proti neodbitni glavnici se naj pošiljajo na naslov: Predstojništvo S. N. F. J., 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vsi prišleki na drugi svet, namreč, splošni, naročniki in splošni vsi, kar je v zvezi s glavnico, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2887-29 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

ZELITE LI?

Ako želite Poslati denar v staro domovino. Potovati v stari kraj. Dobiti svojce in starega kraja.

tedaj obrnite se na našo državno banko, katere oblija vse bančne posle še nad 85 let v najlepšem redu, pri nas dobite najboljšo potrobo.

Denar poslan potem naše banke je isplačan v starem kraju v teku treh tednov. Za pošiljanje denarja na hranilno vlogo v stari kraj vam preskrbimo hranilno knjižico v najkrajšem času. Mi zastopamo vse parobrodne družbe, ter lahko odpravimo naše potnike na vsaki črti, ki si jo sami želje, bres vsake zakasnitve v New Yorku. Mi preskrbimo našim potnikom potne liste in vse potrebne listine BREZPLACNO. Nadalje obavlja vse notarske posle kot polnoomočno splošno in potrdila. NEMETH DRAVNA BANKA sprejema denar tudi na hranilno vlogo na tekoči in koristnosni račun, ter plačuje obresti. Vložitva vaš denar v našo hranilnico in postanite neodvisni. Najpovoljnejše cene. Pridite osebno ali pa nam pišite na

NEMETH STATE BANK

10 East 22nd St. New York, N. Y.

Jugoslovanski bančni zavod.

POTNIŠKA AGENTURA

odpremanje potnikov v staro domovino s jamstvom, hitro in najcenejše. Na izbero so vedno prostori na vseh odhajajočih parnikih. Posebni uradnik pomaga pri dobavi potnih listin, katere se dobe v 24 urah. Kovčki se zavarujejo tako da gredo s potnikom garantovano do njegovega mesta.

DOBAVANJE POTNIKOV

iz stare domovine v Zedinjene države s garancijo; ako ne pridejo se denar vrne. Posebni uradnik se nahaja v Evropi, kateri preskrbuje vse potrebne listine v zvezi s potovanjem; v starem kraju imamo tudi posebnega potovodjo, kateri spremlja potnika na potovanju.

BANČNI ODDELEK. NAKAZNICE.

Prodaja denarnih nakaznic po najcenejših dnevnih cenah, katere se nakazujejo na vse večje bančne zavode v Evropi in na vse banke v stari domovini. Isplacivanje je sajmenčno, kakor hitro se nakaznica predloži dotičnim bankam. Money order; pošiljanje denarja, v katerikoli kraj stare domovine pod garancijo. Vi dobite pisemno potno potrdilo, podpisano po človeku, kateremu pošljete denar.

VLOŽNE HRANILNE KNJIŽICE.

Pošiljanje denarja na hranilne v domovinske hranilnice in dobava hranilnih knjižic v teku dveh mesecev pod jamstvom.

PRAVNI ODDELEK.

V tem oddelku so nameščeni starokrajski odvetniki, kateri izvršujejo vsakovrstne pogodbe, prepise posvetke, poslednje volje, tirjave in vse ostalo za domovinske vlasti.

HOTEL.

Posebni hotel s udobnimi sobami, čitalnice in vsem drugim je na raspolago potnikom; tu so nastanjeni samo potniki Zavarovane banke. Ne premissajo, temveč kadar potrebujejo nasvetov, obrnite se k Vašemu

HENRY C. ZARO, BANKIR

29 Cooper Square, NEW YORK CITY.

"ANCHOR LINE" PARNIK "CALABRIA" odpluje 1. septembra.

CENA ZA TRETJI RAZRED

Dubrovniki \$125.00
Trst \$100.00

(in \$5.00 pristojbina na ožnji desek).

V vašem mestu, ali bližini je lokalni agent.

AKO ZELITE DOSTI SVOJCE, sorodnike in prijatelje iz domovine v Ameriko po niski ceni; POSLATI DENAR HITRO in po najnižji ceni; POTOVATI V STARI KRAJ po najkrajši črti, tedaj se obrnite na

EMIL KISS BANKIR

123 Second Ave. New York, N. Y.

Prodajam parobrodne listine iz domovine v vse kraje v Ameriko. Isplacujem vam notranje spole in potrebne spise za dobavo svojcev. Potnikom v stari kraj preskrbim potne liste in računam se komisarju pristojbine.

Rumunija in Jugoslavija.

Iz potnih spominov E. Aleksander Powella.

(Nadaljevanje.)

Rumunija se sedaj nahaja v prehodnem položaju. Ne samo, da se je pomnožilo število prebivalstva in da se je njena površina povečala, ampak vojna je popolnoma izpremenila celotni položaj in vse je še popolnoma neurjeno. V poletju leta 1918 ni pričakoval niti največji optimist v Rumuniji, da bo izšla Rumunija iz vojne vsaj z delom prejšnjega ozemlja. Toda danes, se je pomnožilo število prebivalstva od sedem na 14 milijonov in njena površina znaša 150 tisoč kvadratnih kilometrov, dočim je znašala prej samo 50. Kajti Rumunija je anektirala celo Transilvanijo, Beserabijo in vzhodni del Banata. Nove razmere so prinesle tudi nove zakone. Najbolj revolucionarni novi zakon je ta, ki prepoveduje posedovati več kot tisoč akrov sveta. Ostali svet odkupi država in ga razdeli med kmete, da ga obdelujejo. Kolikor sem razvidel, je ta odredba imela ta dober vpliv, da takorekoč ni nobenih stavk ali delavskih nemirov, ker se je večini prebivalstva izpolnila prejšnja želja. Razumeti je treba namreč, da je Rumunija povečala svojo površino za sto tisoč kvadratnih kilometrov in da se je njeno prebivalstvo v času vojne znizalo in da je razideta lahko razdelila pridobljeno ozemlje med prebivalstvo. Rumunji so se daj vsi na delu, da razmere uredijo in kolikor sem mogel razvideti, nima boljše vize nobenega vpliva na prebivalstvo, ki je vse za poslano. Pred vojno niso imeli židje nobenega glasu pri politični upravi dežele, akoravno so bili podvrženi vojaški dolžnosti. Toda v zadnjem času je bil izdan nek zakon, ki podeljuje židom vse civilne pravice. Toda vprašanje je pa pri tem, ako jim bo dovoljeno jih izrabljati. V Rumuniji je naseljenih okrog četrtilijona židov, ki imajo takorekoč vse finance v svojih rokah. In sedaj se bojuje Rumunija, da bi židje ne dobili tako velikega vpliva v politično življenje, kakorinega imajo na finance v državi. Rumunski židje dobijo zelo redko potni list in sicer samo bogataši in potem podkupnine. Ko sem se pogovarjal z nekaterimi Rumunji glede tega, so mi vsi protodušno odgovorili, da se to v praksi vpolnjevali oni zakon, ki podeljuje židom vse civilne pravice, ravno toliko, kot se utvrdi dodatke, ki podeljuje črncem vse civilne svobodščine v južnih državah Zdr. držav.

Resnica v celotnem položaju je ta, klika sebičnežev in akrajnobrezda Rumunija kontrolira neka vestnih političarjev, ki so obogatili od sistematičnega izkoriščanja narodnega bogastva in v sled izrabljanja svoje moči v svoje svrhe. V svojih rokah imajo vse trgovske podjetja in akoro vse banke. Eden sedanjih ministrov je bil revež, ko je prišel v kabinet, danes ga cenijo, da je vreden več milijonov. V Rumuniji je mogoče vse kupiti, ako ima eden dovolj denarja; potni list, oporošitev od vojaške službe, ministrski sedež, trgovske koncesije, sploh vse je na prodaj. Rumunski uradniki so v izvrševanju svoje službe popolnoma sorodni uradnikom v Turčiji: vse se jih prime. Nek častnik "Američkega pomožnega odbora" mi je pripovedoval, da je od neke pošiljatelj živil in drugih potrebnih, katere so bile poslano iz Amerike v Rumunijo, ostalo pri raznih rumunskih uradnikih nad 40 odstotkov in da je dospelo na cilj komaj 60 odstotkov vse pošiljave. Da je mogoče primerjati razmere v Rumuniji v tem oziru, namreč politično korupcije, ki vlada v celi Rumuniji, moramo iti nazaj do časa, ko je bila v New Yorku Tweedova administracija na vrhuncu svoje "slave" ali ko je vladal v Mehiki Diaz.

Kaj se vse lahko doseže v Rumuniji z denarjem, naj navedem kaj mi je pripovedoval nek mlad ogrski posestnik, v katerega družbi sem potoval iz Bukarešte do meje Jugoslavije. Vzgojen je bil v Angliji in je govoril kambridško narčno in je posedoval velika posestva v severovzhodni Madžarski. Pripovedoval mi je, da je bil štiri leta kavalerski častnik in ko je bilo podpisano premirje je bil odpuščen iz vojaške službe. Ko je izbruhnila revolucija,

katere je vodil Bela Kun, je pobegnil iz Budimpešte in je šel po rumunske meje in bil aretiran od rumunskih prednjih straž. Predno je pobegnil je prodal precej živine in imel precej denarja, s katerim si je zopet kupil prostost in bil v zaporu samo tri dni. Toda s tem, da je bil prost, mu ni bilo veliko pomagano, ker ni imel potnega lista in ker je bila na krnihi na Ogrskem takrat komunistična stranka in valed tega tudi ni mogel dobiti potnega lista. Namen je imel, da pobegne v Švico, kjer je imel ženo in otroke, toda brez potnega lista ni mogel nikamor. Bil je pa nekoliko znan z županom nekega malega mesta v Transilvaniji, katerega ime ni hotel navesti valed gotovega vzroka, in napotil se je v to mesto, kamor je prišel z veliko težavo, ker je bilo vse polno rumunskih vojaških straž. Potoval je ponoči, podnevi je pa ležal v kakem zatišju. Ko je prišel v to mesto, je takoj obiskal župana in ko mu je plačal tisoč frankov in naročil za njega in njegovega prijatelja dobro kosilo, je dobil spričevalo, da je bil ta mlad kmet mešan tega in tega mesta in da je vestno izpolnjeval vse zakone. S to uradno listino oborožen, ki ga je varovala vseh neprilic pred rumunskimi vojaškimi oblastmi, se je na potil v Bukarešto, kjer je bival pet tednov in hodil od uradnika do uradnika, da mu izpolnjuje potni list za Švico. Z raznimi podkupninami in darili, katere je delil med višje in nižje uradnike, se mu je slednjič vendarle posrečilo dobiti potni list pravilno izpolnjen in potrjen. Stalo ga ni nič manj in nič več kot 25-tisoč frankov. In sedaj so se pa pričele za njega druge sitnosti. Po nekem zakonu je prepovedano vsakemu Rumunecu, ki potuje v inozemstvo, vzeti seboj več kot tisoč frankov gotovine. Ako mejne oblasti sumijo, da ima kak potnik več denarja kot določeno, ga mu odvzamejo. In ta moj tovariš je imel seboj nekaj nad petstotisoč frankov, kolikor je pač mogel dobiti, ko je prodal živino na svojem posestvu. Nekaj časa si je belil glavo, na kak način bi odnesel to veliko vsoto denarja čez mejo. To vprašanje je kmalo rešil: Kupil je škaflijo najfinjšega obraznega praška, vzal prašek iz škaflije in na dno iste je lepo položil bankovce večje vsote in na iste zopet nasul praška ter lepo zavil, da je bilo videti, kot popolnoma novo. Ko smo prišli na mejo, so stražniki prebrskali vse njegovo prtljago in razumno tudi vprašali, zakaj ima tako veliko škaflijo tega praška. Odgovoril jim je popolnoma mirno, da je darilo za njegovo ženo. Ko smo prišli čez rumunsko mejo in vlak zavozil na prvo postajo v Jugoslavijo, je bil ta mlad ogrski posestnik tako vesel, kot šolarček, ko se pričnejo počitnice, ker je srečno izpeljal svoj načrt. — Iz tega vsakdo lahko razvidi, da se z denarjem lahko doseže v Rumuniji vse, kar je drugod nemogoče.

Veliko začudenje v vseh ameriških časopisih kakor tudi med ljudstvom samim je vzbudilo, ker sta Rumunija in Jugoslavija odrekli podpisati mirovno pogodbo brez pridržkov. Toda v očigled faktov, kako so se velike zavezniške države ozirale na male njihove zavezničke, ni to prav nobeno razočaranje. Kajti velike zavezniške države se na mirovni konferenci niso prav nič ozirale na male države, ki so veliko pripomogle do zmage zaveznikov in v več slučajih so bile takorekoč arogantne napram malim državicam. Ko je prišla mirovna konferenca zborovati, je bilo večkrat naglašano, da se bo v polni meri oziralo na vse obljube, katere so bile dane malim narodom in da bodo imele male zavezniške države iste pravice na mirovni konferenci kot velike zavezniške države. Imenovana so bile komisije, ki so imele nalogo preštudirati razna narodnostna vprašanja, ki so imele biti rešena na mirovni konferenci in zastopniki malih držav so dobili sedeže na mirovni konferenci. Toda to ni trajalo dolgo. Prej kot v enem mesecu so že bili gg. Wilson, Lloyd George, Clemenceau in Orlando diktatorji Evrope, zborovali so za zaprtimi vratmi, odločevali o usodi malih narodov in jih niso niti vprašali za kaka pojasnila. Ministr. predsednik Bratiano, ki je načeloval rumunski mirovni delegaciji, mi je pripovedoval, da je velika č-

tvorica odločevala o mejah Rumunije, ne da bi njega sploh vprašala ali pojasnila, kako se ga si mirovna pogodba. "Potisnili so nam pero v roke in veleli: 'Tukaj se podpisite.' In potem se čudijo, ako nismo hoteli podpisati listine, v kateri se odloča usoda našega naroda, toda pri stvari te listine nas niso niti najmanj vpraševali in ne vprašali za kaka pojasnila." Tako se je izrazil napram meni.

(Dalje.)

Novice iz Jugoslavije.

PRIMORSKA PISMA.

I.

"Narodni dom" v Trstu je dokument barbarstva, ki je v ljudih. Zamisločega človeka je ta dokument strašen. Kdor je poznal tržaški "Narodni dom", ve da n. pr. v Ljubljani ni nobene palače, ki bi se dala z njim primerjati. Postavil ga je z velikim trudom slovenski nacionalizem v obrambo slovenskega življa na spornih tržaških tleh. Nespametno bi bilo zakrivati, da za ta "Narodni dom" ni zbirala vinarje le slovenska buržuazija, temveč tudi kmeti v Krasi in delavci iz tržaških predmestij. Bil je živ priča udeleževanja slovenskega življa v Primorju. Danes stoji tam štiri ogromne stene. Streha se je udrla in votlo strmi nad nebo skozi prepadanja okna v gledalec. Nad vsakim oknom je zastupil plan svoje širne sledove. Vidi se, kako je razvijana množica zapalila vsako sobo posebej, kako se je načrtoma uničilo nekdanje krasno stavbo. Od blizu je pogled strahoten, zakaj navadno pogorčle, vpepeljeno po nesreči, ne nosi strašnih sledi človeške volje uničevanja. Trst še ni videl tako groznega požara, ni videl še take odločne volje uničiti vse, kar je tu ustvaril slovenski duh. Zraali smo v stari Avstriji v narodnih bojih, videli smo njihov uničujoči in brezmišeln namen. Toda takšnega razdejavanja, kakor smo ga videli v Trstu, ne pozna dosedanja zgodovina naših narodnostnih bo-

jev. Velicina srda, barbarizma, strasti se tu javno razkazuje.

Slovenski živeli je prestrašen. Slovenska beseda se skriva v najvarnejših kotičih. V nevarnosti si za življenje, ako ne čisti ali v javnem lokaliz izusti slovensko besedo. Zelo teslen je namen, ki ga zasleduje laško nacionalistično gibanje, ki se ne straši slabega imena pred svetom. Zakaj gre za realne dobrine. Jasnno je namreč, da hoče laška nacionalistična struja uničiti vse sledi Slovencev v Primorju, uničiti jih tako zelo, da bi se izselili. Zlasti se hoče vsem primorskim mestom in mestecem zagotoviti povsem italijanski značaj. Ker je nedvomno, da so te izgrede proti Slovincem v obče podpirali uradni organi, se lahko pokaže na inicijatorja tega započeta. To je italijanska vlada, ki hoče z nacionalistično propagando ubiti socialno gibanje v deželi. Dogodki v Rimu, kjer je nacionalistično meščanstvo naskočilo socialistične institucije ter jih opustošilo, to potrjujejo. Pri razbijanju slovenskega življa v Primorju so sodelovali aktivno in pasivno razni uradni organi od ognjevescev pa gori do oficirjev, Benzin, s katerim so n. pr. kurlili v sobah "Narodnega doma" so prinesli naravnost iz vojašnice, ki je vis a vis "Narodnega doma" — Vojski in oficirji in ognjevesci so mesto vode brizgali bencin v že ne goreča okna. Sedaj hodi po hišah in stanovanjih Slovencev policija in stika za orožjem, ki naj bi dokazalo potrebo "obrambe". Če v kakšnem gledališkem društvu najdejo staro "pušo", ki se je rabila za opremo vaškega policaja na odru, je to dokaz za pripravljeno vstajo slovenskega prebivalstva. Sedaj so našli, da obstoji v Trstu tudi "pipčarski" klub, ki je zbiral v veselih družbah male darove v razne kulturne svrhe. Zaman, oblasti trde, da je "pipek" nož, toraj obstoji tu nekakšna zarotna organizacija noža! Slovenske zastave, ki so se nekdanj razobesile, in ki so sedaj ostale pozabljene v podstrežju, so dokaz revolucionarnega slovenskega pokreta v zasedenem ozemlju. Razmere so neznosne, nihče, ki je

po rodu in mlajenju Slovenec, ni več varen, da izlije nesrečo nanj ves svoj srd.

Spominjam se leta 1915, ko je izbruhnila vojna z Italijo. Tedaj je gruča ljudi uničevala v Trstu italijanski imetje. Tistih nacionalističnih grobojev se tržaški Slovinci niso udeležili. Pri tem so kljub težkim tedanjim razmeram celo javno nastopili proti takim metodam nacionalnega boja. To jim je bilo v čast in ponos. Mi socialisti smo se prvi hip bali, da je avstrijski policiji nasledil nekaj Slovencev. Globoko smo se oddahnili, ko smo se prepričali, da je bil naš strah neutemeljen.

Tudi tržaški socialisti se boje. Nacionalistična furija grozi tudi njim. Dokaz temu je objava soc. stranke in strokovne komisije, v kateri je rečeno, da so jima prišle na tiho govorice, da se namerava napasti tudi razne njihove strankarske institucije. Objava končuje z zatrdilom, da bo delavstvo znalo braniti svoje: Zobj za zob, oko za oko. Vedno je na tržaškem tlaku prevladoval soc. proletarijat. Danes vlada na njem razdvijani laški nacionalist in nikogar ni, ki bi se mu vpri. Socialisti so v defenzivi.

O "incidentu" na demarkacijski črti pri Raketu smo prejeli poročilo, ki kaže, kako nesmiselne in tendenciozne so bile vse vesti glede, tako v italijanskem, kakor tudi v našem meščanskem časopisju. Poročilo pravi, da je v četrtek dne 15. julija t. l. med 11. in 12. uro po noči nekdo v bližini rakovske demarkacijske črte (rakovske mitnice) nad Podakrajnikom spustil par strelcev v zrak. Valed teh precej oddaljenih strelcev je italijanska mejna straža s carinarji vred takoj almirala vojaštvo v Raketu in karabinerje, ki so potem napravili proti mejni črti pohod na dozdevne jugoslovanske čete. Začeli so streljati in oddali so mogoče kakih 1000 strelcev. Po načinu strelskih lukenj se je konstatiralo, da so bili oddani strelci samo od rakovske strani, torej od Italijanov. One pryč strelce je najbrže oddala obmejna straža, da pre-

plasi kakšne tihotapec, kar se zgodi večkrat tudi na italijanski strani.

Pošiljanec atentat na vlak. Iz Slovenjega Grada poročajo. 25. jul. se je vrnilo 200 Slovencev s shoda v Velikoven Med vojnjo je bil na vlak poskusev atentat pri Grabštajnu, kjer je bila na najopasnem kraju, ob prepadu v Dravo, položena na tir lesena ovira. Štrojevodja je nakuono pravčasno opazil in vlak ustavil. V Labudu soaretirali pet oseh, ki jih bodo prepeljali pred sodišče v Slov. grad. Ena teh oseh je baje krivdo že priznala, druga je pobegnila v Avstrijo.

MALE OGLASI

Classified Advertisements

PRODAJALCA POTREBUJEMO
\$50 do \$60 na teden. Mora biti hiter in dober govornik. Blago je prvič na trgu. Oglasite se med 8 dop. do 530 p. m.
357 East 63rd Street.
Room 412 Merrick Bldg.

RADA BI IZVEDELA
za JOŽEF PRIMCA, kateri je bil član S. N. P. J. in je nekako pred osmimi leti živel v Breretonu, Ill. Bil je tudi član tamonjskega društva. Rada bi vedela, ako je sploh še živ. Imam mu za poročati zelo važne stvari. Cenjene rojake in rojakinje uljudno prosim, če kda ve, kje se sedaj nahaja, naj mi sporoči njegov naslov, za kar bodem zelo hvaležen. Moj naslov je: Josefa Noviak, P. O. Box 254, Herminie, Pa.

SIFKARTA IN TRSTA V NEW YORK STANE SAMO \$30.00
Najmanjša svota, kar računajo agentje za karto in Trsta do New Yorka je \$30.00. Če hočete dobiti svojo rodbino ali prijatelje iz starega kraja v Ameriko, obrnite se za pojasnilo in potrebne listine na

MATJAZ SEKUNDER
javni notar za Ameriko in stari kraj.
6227 Butler St., Pittsburgh, Pa.
Prihranil vam bo denar. — Če je za narod, narod je za njega.

JAVNA ZAHVALA.

Perth Amboy, N. J., 2. avg. 1920.
Slavonic Immigrant Bank,
436 W. 23d St., New York, N. Y.

Cenjeni gospodje:—
V čast si štejem naznaniti gospodom pri Slavonic Immigrant Banki v New Yorku in zahvaliti se na hitri pošiljavi denarja v staro domovino, katerega so mi stariši prejeli v teku 32 dni. Vaša banka je edina v tej zemlji, ki tako hitro pošilja denar. Jaz vam se lepo zahvaljujem in vas priporočam vsem rojakom po Ameriki, da se pri pošiljanju denarja obrnejo na vas in ne na banke, katerim je bil denar za odpošiljatev predan pred 11 meseci, pa še ni izplačan, ter bo potreboval drugih 11 mesecev, da ga bo naslovnik prejel.

Prosim Vas, da to mojo zahvalo iznesete v časnikih, da se bodo po tem tudi rojaki ravnali. S spoštovanjem

Iv. Mostar,
526 State St., Perth Amboy, N. J.
Živela Slavonic Immigrant Banka v New Yorku.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK

črta je prebrala in pošilja v stari kraj jugoslovanske trome in dinare po ti le ceni

1000 kron za	\$ 12.00
5000 kron za	64.00
10000 kron za	127.00
50000 kron za	630.00
100000 kron za	1240.00

1000 dinarjev za \$49.75. Pri vsaki svoti dinarjev je cena le malo manjša. Pri teh cenah so vključeni vsi stroški. Nobenih drugih stroškov, ne plačev na pošiljatelj in ne prejemnik.

Cene kronam in dinarjem se vsaki dan menjajo, rustajo ali padajo. Slavonic Immigrant Banka, vam bodo računala po ceni onega dne ko sprejme od vas denar.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK
436 West 23rd Street
NEW YORK, N. Y.

POTOP.

Zgodovinski roman

Spisal H. Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

Predno je zallo solnce, je bila armada ride-rika, mejnega grofa badenskega pomandrana v prah.

Na prvem bojišču so ostali sami praporščaki z golimi prapori, kajti vsi vojaki so drvili za sovražnikom. Solnce se je jelo že nagibati k zatonu, ko se je prikazala vračajoča se konjica od strani Mniševa. Vračali so se s petjem in hrupom, meta li čapke kvišku ter streljali iz samokresov. Skoro vsak vojak je vodil za seboj jezdeca na vrvi. Ti so šli pri konjih brez klobukov, brez čelad, s glavami pobešenimi na prsi, capasti, krvavi, ter se spotikali vaak hip od trupla padlih tovarišev. Na nekaterih mestih, kjer je bilo klanje najhujše, so ležali celi kupi trupel za pol sekunja visoko. Nekateri pešci so še držali s otrpelinimi rokami dolge sulice. S temi sulicami je bil pokrit ves mejdan.

V daljavi poleg reke so stali že mrzli topovi, okrog katerih so spali večno spanje topničarji. Zlasti žarki zapadajočega solca so se kopali v kalužah krvi, ki se je zbrala semtertje v mala jezera. Njen smrad se je pomešal s smradom smodnika in s konjskim znojem.

Čarnecki se je vrnil še s kraljevim polkom pred solčnim zahodom ter se vstavil na sredi mejdana. Vojaki so ga pozdravljali z gromovitiimi živio-klici, toda on jim je odgovarjal: "Ne hvalite mene, gospodje, marveč ime Gospodovo!"

Poleg njega sta stala Vitovski in Ljubomirski. Poslednji je bil ves obrizgan s krvjo, ker se je grozno boril, kakor kak prostak. Toda stal je mračen, ko je čul, da so njegovi polki klicali Čarneckemu:

"Živel Čarnecki!"

Nevoščljivost je jela razjedati maršalovo duko. Med tem se je čimdalje novi polki valili na mesto prvega bojišča ter metali Čarneckemu k nogam sovražnikove prapore, pri čemur so brez nehanja klicali:

"Živel!"

Solnce se je čimdalje bolj nihal.

Med tem se je oglašil v cerkvi, ki je še ostala v Varti po požaru xvon, vabeč k molitvi in na ta odmev so se nakrat vsi odkrili. Duhovnik Pekarski je začel moliti: "Angel Gospodov je oznanil Mariji" in na tisoče želenih prs mu je takoj odgovorilo z mogočnimi glasovi "in ona je spofeta od svetega Duha!"

Oči vseh so se obrnile proti nebu, pokritemu od večerne zarje, in s tega krvavega bojišča se je dvignila kvišku pobožna molitev.

Uprav ko je bila molitev končana, se je vrnil lavdanski prapor, ki je najdalje drvil za sovražnikom. Vojaki so znovič jeli metati prapore k nogam Čarnekega. Čarnecki se je kar lesketal od

veselja in ko je videl pred seboj Volodijevskega, je pognal k njemu konja.

"Ali jih je mnogo ušlo?" je vprašal. Toda Volodijeviski je jel samo vrteti glavo, v znamenje, da mu jih ni ušlo mnogo, toda bil je tako zasoplen, da ni mogel izpregovoriti besede. Čarnecki ga je razumel ter ga objel.

"Revež, kako se je utrudil!" je dejal.

Zagloba je prej prišel k aspi, klepetal z zobmi, in začel govoriti s pretrganim glasom:

"Za Boga! Urno slecite kakega Šveda ter mi dajte njegovo obleko, da me ne strse mrzlca. Vse na meni je moko. . . Niti ne vem, ali je to voda, ali moj lastni znoj, ali švedska kri. . . Nikdar se nisem nadejal, da pobijem kedaj toliko Švedov, kolikor sem jih pobil danes. Zmaga je kajpada naša. . . toda v vodo drugokat ne mislim skakati. . . Ne jej, ne pij, ne spi, a potem pa taka kopel! . . . Ne, prestar sem že za kaj takega. . . Roka mi je povsem otrpela. . .

Očividno me hoče zadeti kap. . . Žganjice, za Boga!"

Ko vodi Čarnecki, da je starec povsem pokrit s sovražnikovo krvjo, se ga usmili ter mu ponudi svojo lastno lagvico.

Zagloba jo pritisne k ustom ter čez trenutek vrne prazno, na kar reče:

"Toliko sem se napil vode v Pilici, da se celo bojim, da zbeže ribe v moj trebuh; toda za žganjice se je še našel prostor."

"Preoblecite se urno, bodisi tudi v švedsko obleko," reče Čarnecki.

"Jaz vam takoj poiščem debelega Šveda!" oglasi se Rok.

"Čemu naj oblačim obleko mrtvega Šveda, ko pa je lahko vzamem generalu, katerega sem ujel. Slecite ga do srajce."

"Vi ste ujeli generala?" vpraša živo Čarnecki.

Med tem je prišel Volodijeviski k sebi ter odgovoril:

"Ujel smo mlajšega mejnega grofa Adolfa, grofa Folkensteina, generala Vegera. Potera in Benzo, in še mnogo drugih manjših častnikov."

"A mejni grof Friderik?"

"Ako ni ubit, je zbežal v gozd, kjer ga pobijejo kmetje."

Toda Volodijeviski se je motil. Friderik ter grofa Šipenbach in Ehrenstein so dospeli po noči skozi gozd v Čersk, predsedili tam tri dni in noči v grajskih razvalinah, in odpotovali dalje v Varšavo. To jih sicer ni rešilo pred poznejšim zajetjem, toda to pot so se rešili.

Že je bila noč, ko je odšel Čarnecki z bojišča v Varto. Bila je to nemara najvselejša noč v njegovem življenju, kajti takšnega poraza še ni doživljal Švedje od početka vojne. Vsi topovi, vsi prapori, vsi poveljniki, razun glavnega poveljnika, so bili ujeti. Švedska vojska je bila popolnoma pomandrana, mali njeni ostanki razpršeni na vse štiri vetrove, pa so padli v roke kmetov. Toda še to se je pokazalo pri tem, da oni Švedje, ki so se smatrali za nepremagljive na odkritem polju, se uprli na odkritem polju ne morejo kosati z redno poljsko vojsko.